

ŽINIASKLAIDOS FORMUOJAMAS POŽIŪRIS Į VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMĄ

Jolita Dudaitė, Brigita Kairienė
Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, Lietuva

Anotacija

Straipsnyje nagrinėjamas žiniasklaidos formuojamas visuomenės požiūris į vaiko teises ir jų įgyvendinimą. Žiniasklaida turi galimybę pasiekti labai didelę skaitytojų auditoriją, be to, ji yra svarbi priemonė, besirūpinanti visos visuomenės ir žmonių, atsakingų už vaiko teisių apsaugos politiką, nuolatiniu domėjimusi šia tema. Atliktame tyrime siekiama nustatyti, kokiais vaiko teisių įgyvendinimo aspektais žiniasklaida domisi ir kokiems aspektams skiriama mažiau dėmesio. Atkreipiamas dėmesys į tai, kaip žiniasklaida atskleidžia vaiko teisių įgyvendinimo temas bendruoju atveju ir tada, kai kalbama apie vaikus, turinčius specialiųjų poreikių.

Esminiai žodžiai: *vaiko teisės, vaiko interesai, vaiko gerovė, nediskriminavimas, žiniasklaida.*

Įvadas

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (toliau tekste – konvencija) – daugiausia šalių priimta ir ratifikuota tarptautinė sutartis, kuria siekiama didžiausios naudos vaikams. Konvencijos įgyvendinimas atspindi vaiko reikšmės visuomenėje rodiklį. Vaiko teisės yra svarbi žmogaus teisių dalis (Učus, Dedeoğlu, 2016), todėl tai, kaip valstybėje įgyvendinamos ir plėtojamos vaiko teisės, koks yra visuomenės požiūris į vaiko apsaugą, rodo ir žmogaus teisių vystymosi procesą.

Nepaisant to, kad konvenciją ratifikavo ir įsipareigojo ją vykdyti beveik visos pasaulio valstybės, vaiko teisių pažeidimai fiksuojami nuolat (Europos Komisija, 2010). Valstybių dalyvių galimybės ir turimi ištekliai įgyvendinant vaiko teises yra skirtingi, be to, jos vadovaujasi laipsniško realizavimo (angl. *progressive realisation*) koncepcija (Lundy, 2012), todėl įvairiose šalyse vaiko gerovės pažangos tempai skiriasi. Tačiau ne tik valstybės ištekliai yra esminis veiksnys, lemiantis pažangą vaiko teisių įgyvendinimo ir apsaugos srityje. Svarbiausia yra valstybės ir visuomenės požiūris į vaiką, kaip lygiavertį, tačiau pažeidžiamą visuomenės narį, kurio apsauga yra prioritetinga valstybės sritis.

Lietuva, 1992 metais prisijungusi prie Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos, išipareigojo visomis įmanomomis priemonėmis užtikrinti vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą (Žin., 1995, Nr. 60-1501). Su konvencijos atsiradimu iš esmės pasikeitė vaiko teisinis statusas: vaikas pripažintas ne tik globos subjektu, bet ir teisių turėtoju, pagal galimybes (amžiaus, raidos ir kitas aplinkybes) galinčiu aktyviai dalyvauti įgyvendinant ir ginant savo teises. Tačiau vaiko teisinio statuso pasikeitimas ne visuomet užtikrina suaugusiojo požiūrio į vaiką pokytį, elgesio su juo kaitą. Požiūris į vaiką yra esminis veiksnys, tiesiogiai susijęs su suaugusiųjų elgesiu su vaiku, jo poreikių patenkinimu, galimybe save realizuoti, vaiko padėtimi visuomenėje ir šeimoje (Kairienė, 2013). Nors vaikas buvo pripažintas aktyviu teisės subjektu, pagal galimybes galinčiu naudotis savo teisėmis, tačiau vaiko teises galima įgyvendinti pirmiausia per tėvų, globėjų teises ir pareigas. Ne mažiau svarbus vaidmuo įgyvendinant vaiko teises tenka kitiems dalyviams – mokytojams, sveikatos priežiūros ir kitų sričių specialistams, žiniasklaidai ir visai visuomenei.

Per dvidešimt penkerius konvencijos gyvavimo Lietuvoje metus vaiko teisių įgyvendinimo ir apsaugos srityje nuveikta gana daug (paminėtinas šių metų pradžios istorinis įvykis – įstatymiškai buvo uždraustos fizinės bausmės vaikams), tačiau problemų vaiko teisių srityje išlieka daug: nepakankamas vaiko teisių apsaugos sistemos funkcionavimas, vaikų globos namų deinstitutionalizavimo problemos; nepaisant mažėjančio bendro vaikų skaičiaus Lietuvoje, didelis vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose, skaičius; nepakankama vaikų su negalia integracija į visuomenę; aukšti vaikų savižudybių rodikliai; ilgalaiškės sistemingos pagalbos nukentėjusiam vaikui ir jo šeimai trūkumas; mažas visuomenės aktyvumas dalyvaujant vaiko teisių apsaugos procesuose; nepakankamas žiniasklaidos vaidmuo įgyvendinant konvencijos nuostatas (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2016 metų veiklos ataskaita, 2017; Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016 metų veiklos ataskaita, 2017).

Globalizacijos ir technologijų pažangos eroje žiniasklaida turi daugiau galimybių daryti įtaką žmonių mintims ir vertybėms nei bet kuriuo kitu civilizacijos istorijos etapu, o tai suteikia unikalią galimybę panaudoti žiniasklaidos įtaką ir galią, siekiant įgyvendinti vaiko teises (Tobin, 2004). Žiniasklaida turi galimybę pasiekti labai didelę auditoriją, be to, yra labai svarbi priemonė, prisidedanti prie visos visuomenės ir žmonių, atsakingų už vaiko teisių apsaugos politiką, jautraus požiūrio į šią temą skatinimo (Mataitytė-Diržienė, 2009; Uçuş, Dedeoğlu, 2016).

Šių metų pradžioje Lietuvos žiniasklaidoje plačiai aptarti tragiški įvykiai, pasibaigę vaikų mirtimis, parodė, kad labai svarbus veiksnys, kartais net nulemiantis vaiko likimą, yra visuomenės dėmesingumas ir aktyvumas reaguojant

į galimus vaiko teisių pažeidimus. Žiniasklaidoje pateikiamos informacijos apie vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą išsamumas, konvencijos paradigmų, principų ir nuostatų sklaida turi didelę įtaką ne tik visuomenės sąmoningumo šioje srityje didinimui, bet ir vaiko teisių užtikrinimui valstybėje.

Galima išskirti kelis konvencijos straipsnius, susijusius su žiniasklaidos dvejopu vaidmeniu: viena vertus, tai galimybė panaudoti žiniasklaidą kaip priemonę plėtojant vaiko teises, kita vertus – apsaugant vaiką nuo galimos žalos dėl žiniasklaidos pateikiamos informacijos, susijusios su vaiku (Tobin, 2004). Konvencijos 12 str. vaikui suteikiama teisė išsakyti savo nuomonę, 13 str. suteikiama teisė išreikšti nuomonę jam priimtinais būdais. Žiniasklaidos priemonės galėtų sudaryti sąlygas vaikams aktyviau dalyvauti visuomenės gyvenime, tapti svarbesniais, nei yra dabar, visuomenės veikėjais, panaudoti plačias savo galimybes, kad vaikų nuomonė būtų išgirsta. 17 str. pripažįstamas masinės informacijos priemonių vaidmuo suteikiant galimybę vaikui naudotis įvairių nacionalinių ir tarptautinių šaltinių informacija ir medžiaga, ypač tokia informacija ir medžiaga, kuri prisideda prie vaiko socialinės, dvasinės ir dorovinės gerovės, skatina jo fizinį ir psichinį vystymąsi (Thomas, 2014). Be to, žiniasklaida skatinama platinti informaciją ir medžiagą, naudingą vaikui socialiniu ir kultūriniu požiūriu, skirti ypač daug dėmesio vaikų, priklausančių kokiai nors mažumų grupei, vaikų su negalia arba vietinių gyventojų vaikų kalbos poreikiams ir formuoti principus, padedančius apginti vaiką nuo jo gerovei kenkiančios informacijos ir medžiagos. 3 str. reikalauja, kad, priimant bet kokią sprendimą, susijusį su vaiku, taigi ir tiesiogiai ar netiesiogiai pateikiant informaciją apie vaiką ar jo šeimą, būtina atsižvelgti į vaiko interesus, t. y. įvertinti, kokį poveikį vaikui ir jo artimai aplinkai gali padaryti pateikiama informacija.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2016 metų veiklos ataskaitoje (2017) pažymima, kad, viešinant duomenis apie vaiko privatų gyvenimą visuomenės informavimo priemonėse, kyla dviejų saugomų vertybių – vaiko teisės į privatų gyvenimą ir teisės į saviraiškos laisvę, apimančios tiek teisę skleisti informaciją, tiek visuomenės teisę ją gauti, konfliktas, todėl kiekvienu atveju būtina ieškoti minėtų saugomų vertybių protingos pusiausvyros. Deja, ne visada minėta pusiausvyra išlaikoma – vaiko privatus gyvenimas išgarsinamas neįvertinus tokios informacijos paviešinimo neigiamo poveikio vaikui.

Temos iširtumas. Žiniasklaidos formuojamo požiūrio apie vaiko teises ir jų įgyvendinimą tema mokslinėje literatūroje pasitaiko nedažnai. Ypač retai ši tema aptinkama Lietuvoje leidžiamuose moksliniuose leidiniuose. Sutrikusios psichikos asmenų įvaizdį Lietuvos dienraščiuose ir interneto naujienų svetainėse nagrinėjo Mataitytė-Diržienė (2009), žiniasklaidoje pateikiamo teigiamo arba neigiamo įvaizdžio apie vaikus su negalia poveikį šių vaikų požiūriui į save

ir kitus tyrinėjo Favazzas ir kt. (2017), vaiko, kaip viešosios informacijos objekto, vaizdavimą internetinėje žiniasklaidoje nagrinėjo J. Pivorienė (2009), vaiko teisių apsaugos ir teisės į informaciją, pateikiamos žiniasklaidoje, problemas ir galimybes nagrinėjo daugelis mokslininkų (Hammarberg, 1997; Feilitzen ir kt., 2001; Tobin, 2004; Briar-Lawson ir kt., 2011; Cananau, 2011; Thomas, 2014; Kuš ir kt., 2016; Aroldi ir Vittadini, 2017); žinomų vaikų teisės į privatumą problemas žiniasklaidoje nagrinėjo mokslininkės L. Marôpo ir A. Jorge (2014), skaitmeninių platformų vaidmenį visuomenės supratimui apie vaiko teises tyrinėjo Swist ir Collin (2017), televizijos akcentuojamus tam tikrus vaiko teisių įgyvendinimo aspektus analizavo Warrier ir Ebbeckas (2014), spaudos poveikį tėvų ir profesionalų požiūriui į vaikų mušimą tyrinėjo Redman ir Tayloras (2006).

Nepaisant atliktų tyrimų, tebėra aktualu analizuoti žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie vaiko teisių įgyvendinimą, pažeidimus, apsaugą turinį, ieškant galimybių išnaudoti žiniasklaidos potencialą ir prisidedant prie tinkamo visuomenės požiūrio į vaiką ir vaiko teises formavimo, įgyvendinant vaiko teises ir sykiu vykdant savo veiklą ir funkcijas. Išsamiai pateikta informacija apie vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą, gebėjimas analizuoti klausimus, susijusius su vaikais, informacijos apie konvenciją ir jos taikymo principus sklaida, vaikų įtraukimas į komunikacinę erdvę, diskusijos, susijusios su vaiko teisių aktualijomis, būtų naudinga visuomenės sąmoningumo ugdymo praktika, akcentuojant santykio su vaiku, kaip lygiaverčiu visuomenės nariu, svarbą. Žiniasklaidoje aptariamoms vaiko teisių apsaugos temoms paskatina visuomenę tomis temomis svarstyti, formuoja jos požiūrį. Tam tikrų vaiko teisės apsaugos temų vaizdavimas pozityviai arba negatyviai daro poveikį žiūrovams ir skaitytojams, beje, kaip ir tokių temų žiniasklaidoje vengimas nelieka be poveikio visuomenės narių požiūriui į šią problemą.

Mokslinė problema. Reiškinių atsiradimą lemiančių veiksnių, priežasčių, raiškos būdų, formų ir padarinių analizė leidžia pažinti reiškinį, ieškoti naujų konstruktyvų, modelių jį suprasti ir valdyti. Socialinio reiškinio – vaiko teisių įgyvendinimo – pažinimą aktualu nagrinėti ir moksliniu, ir praktiniu aspektu. Žiniasklaidos vaidmuo įgyvendinant vaiko teises menkai tyrinėtas, ypač Lietuvoje, todėl gilesnis mokslinis reiškinio pažinimas leistų pasiūlyti naujų, efektyvesnių vaiko teisių įgyvendinimo mechanizmų, kurių taip stokoja visuomenė. Straipsnyje pristatomu tyrimu siekiama atskleisti vieno iš daugybės vaiko teisių įgyvendinimą lemiančių veiksnių – žiniasklaidos – vaidmenį per jos pateikiamą informaciją, susijusią su vaiko teisių įgyvendinimu. Kaip jau buvo minėta, žiniasklaidos vaidmuo formuojant požiūrį į vaiko teisių įgyvendinimą yra labai reikšmingas, todėl aktualu atskleisti žiniasklaidos pateikiamą informaciją, susijusią su vaiko teisių įgyvendinimu, kaip pirminę tolesnių tyrimų ir gilesnės šio veiksnio analizės medžiagą.

Tyrimo objektas – žiniasklaidos formuojamas požiūris į vaiko teisių įgyvendinimą.

Tyrimo tikslas – nustatyti žiniasklaidos formuojamą požiūrį į vaiko teisių įgyvendinimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibendrinti Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje pateikiamas esmines vaiko teises.
2. Sustruktūruoti esmines vaiko teises į kategorijų ir subkategorijų medį.
3. Apskaičiuoti žiniasklaidoje pasirodžiusius straipsnius, nagrinėjančius vaiko teisių įgyvendinimo temas bendruoju atveju ir turinčių specialiųjų poreikių vaikų atveju.

Teorinė dalis

Konvencijoje apibrėžiamos vaiko teisės apima teisę į sveikatą, švietimą, šeimos gyvenimą, žaidimą ir poilsį, tinkamas gyvenimo sąlygas, apsaugą nuo netinkamo elgesio su vaiku. Vaiko teisės apibrėžia jo amžių ir vystymąsi atitinkančius poreikius, kurie nuolat kinta. Vaiko teisių įgyvendinimas ir apsauga grindžiami keturiais konvencijos straipsniais, kurie pagal savo reikšmę ir panaudojimo universalumą prilygsta bendrosioms nuostatoms įgyvendinant vaiko teises, todėl laikomi bendraisiais principais.

Diskriminacijos draudimas (2 str.), dar vadinamas nediskriminavimo teise, garantuojamas kiekvienam vaikui, nepriklausomai nuo vaiko, jo tėvų arba teisėtų globėjų rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautybės, etninės ar socialinės kilmės, turto, sveikatos, luomo ar kokių nors kitų aplinkybių. Diskriminacija sudaro sąlygas sukurti įvairias vaiko išnaudojimo formas, todėl valstybės dalyvės įsipareigojo apsaugoti vaiką nuo jo tėvų ar kitų artimųjų taikomų visų diskriminacijos rūšių ar bausmių. Teisė į nediskriminavimą reiškia aktyvią valstybės pareigą užtikrinti visiems vaikams lygias, vienodas galimybes naudotis konvencijoje numatytomis teisėmis. Nors lygybės koncepcijos turinys negali būti tiksliai apibrėžiamas, lygybė yra ir laisvė nuo diskriminacijos (Craig, 2007).

Teisės į nediskriminavimą įgyvendinimas siejamas su tolerancijos, arba pagarbos kitoniškumui, raiška (Mummendey, Wenzel, 1999; Wojtkowiak, Potaczała-Perz, 2013; Fasciano, Keiserman, 2015; Darrow, 2017). Tolerancija reiškia atvirą, objektyvų ir pagarbų požiūrį į kitų žmonių nuomones ir savybes, paprastai besiskiriančias nuo vyraujančių bendruomenėje (Wojtkowiak, Potaczała-Perz, 2013). Terminas „netoleravimas“ vartojamas apibūdinant diskrimi-

nacinį elgesį. Tolerancija nereiškia, kad sutinkama su bet koku kito žmogaus požiūriu ar elgesiu, tolerancija reiškia pagarbą ir pakantumą kitaip mąstančiam ar besielgiančiam žmogui.

Šios teisės įgyvendinimas susijęs su valstybės pareiga identifikuoti atskirus vaikus ar vaikų grupes, kurių teises įgyvendinant būtina imtis specialių priemonių. Nediskriminacijos principas nereiškia sąlygų suvienodinimo. Kiekvienas vaikas unikalus ir turi individualių poreikių, todėl kitoniškumo išvengti neįmanoma. Kaip atskirą ypatingos apsaugos grupę Jungtinių Tautų vaiko teisių komitetas išskiria vaikus su negalia, pažymėdamas, kad vaiko teisių įgyvendinimo sunkumai kyla ne dėl pačios negalios, o dėl socialinių, kultūrinių, fizinių ar požiūrio į vaikus kliūčių, kurias reikia šalinti užtikrinant tokių vaikų visavertį ir orų gyvenimą, aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime (*General comment*, 9..., 2007). Be to, atkreipiamas dėmesys, kad diskriminacijos pasireiškimas *de facto*, pavyzdžiui, socialinės diskriminacijos ir stigmatizacijos, skatina socialinę izoliaciją, kuri savo ruožtu gali sukelti grėsmę gyvybei ar vystymuisi, o diskriminacija paslaugų srityje užkerta galimybę gauti kokybiškų socialinių, medicinos ar švietimo paslaugų.

Reikalavimas pirmiausia atsižvelgti į tai, kas vaikui yra geriausia (3 str.). Šis principas reiškia, kad priimant bet kokią sprendimą, susijusį su vaiku, vaiko interesai yra svarbiausi, t. y. į vaiko interesus būtina atsižvelgti. Pirmiausia tai reiškia valstybės pareigą užtikrinti kiekvienam jos jurisdikcijoje esančiam vaikui jo gerovei būtiną apsaugą ir globą per vaiko tėvų ar globėjų teises ir pareigas vaikui.

Skirtingai nuo vaiko poreikių, vaiko interesų turinys teisės aktuose nėra apibrėžiamas, kadangi vaiko interesai turi būti nustatomi kiekvienu atveju individualiai. Vaiko poreikiai ir interesai susiję, tačiau nėra tapatūs. Interesai yra platesnė sąvoka negu poreikiai, kadangi apibrėžia ne tik būtinas vaiko gyvenimo sąlygas, bet ir apima vaiko raidos bei saviraiškos galimybes ateityje (Kairienė, Jekaitytė, 2010). Todėl priimant sprendimą, susijusį su vaiku, vaikų grupę ar vaikais apskritai, būtina užtikrinti, kad vaiko interesai būtų nustatyti, įvertinti ir kad būtų priimtas sprendimas, geriausiai atitinkantis vaiko interesus. Interesų vertinimo procedūra turi apimti sprendimo poveikį vaikui šiuo metu ir ateityje.

Interesų turinį paprastai sudaro objektyvios ir subjektyvios prielaidos (Kairienė, 2013). Objektyvias prielaidas galima numatyti kaip bendras, kiekvieno vaiko augimui ir vystymuisi būtinas sąlygas, atspindinčias jo poreikius – sveika ir saugi aplinka, asmens neliečiamybė, stiprūs socialiniai ryšiai (su tėvais, artimaisiais, draugais), galimybė mokytis, ilsėtis, žaisti, lavinti gebėjimus, aktualizuoti save, išsaugoti žmogiškąjį orumą, laisvai reikšti pažiūras ir pan. Tačiau kiekvieno asmens unikalumas lemia tik jam būdingą interesų turinį, kuris priklauso nuo konkrečių asmeninių ir aplinkos savybių, o juos nustatyti galima

tik aktyviai dalyvaujant pačiam vaikui, t. y. jam išsakant savo nuomonę, kuri ir sudaro subjektyvias intereso nustatymo prielaidas. Jei nustatant vaiko intereso turinį vaikui nesudaroma galimybė išsakyti savo nuomonės arba jo nuomonė prieštarauja jo interesams, tuomet vaiko intereso turinys grindžiamas objektyviuoju interesu, t. y. nustatomi tik vaiko poreikiai, visiškai neatspindintys interesų.

Atskirai akcentuojami atvejai, kai į vaiko interesus turi būti atsižvelgiama pirmiausia. Svarstant vaiko atskyrimo nuo tėvų klausimus galioja bendra nuostata, kad vaiko negalima atskirti nuo tėvų prieš jo valią, taigi valstybės dalyvės privalo gerbti vaiko teisę palaikyti asmeninius ryšius ir nuolat tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, išskyrus tuos atvejus, kai toks atskyrimas yra būtinas dėl vaiko interesų. Vertinant tėvų atsakomybę už vaiko auklėjimą ir vystymąsi, svarstoma, ar tėvų priimami sprendimai, susiję su vaiku, atitinka geriausius vaiko interesus. Sprendžiant klausimus dėl vaiko, neturinio galimybės augti savo šeimoje, specialios apsaugos ir paramos, pirmiausia atsižvelgiama į vaiko interesus – pavyzdžiui, ieškant vaikui globėjų šeimos, turi būti vadovujamasi nuostata, kad šeima turi tiktai vaikui, t. y. atitiktų vaiko poreikius ir interesus. Sprendžiant klausimą dėl vaiko įvaikinimo, pirmiausia turi būti atsižvelgiama į vaiko interesus. Įvaikinimo atveju Lietuvoje galioja imperatyvus reikalavimas: kai įvaikinamas dešimties metų sulaukęs vaikas, būtinas jo rašytinis sutikimas. Sutikimą vaikas duoda teismui, be šio sutikimo įvaikinti vaiko negalima (Žin., 2000, Nr. 74-2262).

Geriausių vaiko interesų įgyvendinimas susideda iš interesų nustatymo ir vertinimo (*General comment*, 14..., 2013). Būtina sąlyga, vertinant geriausius vaiko interesus, nustatyti, koks yra vaiko požiūris į nagrinėjamą klausimą, įvertinti vaiko individualumą (lytis, lytinė orientacija, tautybė, tam tikros religijos išpažinimas, pažiūros, asmeninės savybės), galimybę vaikui gyventi šeimoje ar palaikyti ryšius su artimaisiais, globą, apsaugą ir saugumą, vaiko padėties pažeidžiamumą, vaiko teisės į sveikatą užtikrinimą, teisės mokytis užtikrinimą.

Vaiko teisė į gyvybę ir didžiausia galimybė gyventi bei vystytis (6 str.). Šis principas grindžiamas holistiniu požiūriu į vaiko vystymąsi, suprantant jį kaip visa apimančią fizinį, protinį, dvasinį, psichologinį, dorovinį ir socialinį procesą. Atsakomybė už sąlygų visapusiškai vaiką vystyti sudarymą tenka vaiko tėvams (globėjams) ir valstybei. Valstybės atsakomybė apima fizinių, ekonominių, socialinių, psichologinių, medicininių, kultūrinių, politinių, teisinių ir kitokių vaiko vystymosi prielaidų sudarymą. Tėvų atsakomybė susijusi su valstybės teikiamų galimybių pasirinkimu ir panaudojimu pagal vaiko poreikius ir interesus bei tinkamų vaiko vystymosi sąlygų sudarymu šeimos aplinkoje.

Be to, pagal konvencijos įgyvendinimo koncepciją laikoma, kad geriausios prielaidos vystyti sveiką vaiką yra sudaromos šeimoje. Tai reiškia, kad šeimos

struktūra ir funkcionavimas atitinka geriausias visapusiško vaiko vystymosi sąlygas. Tais atvejais, kai dėl tam tikrų aplinkybių sutrinka šeimos funkcionavimas (vykstant pokyčiams šeima neišlaiko savo struktūros, šeimos nariai neatlieka savo vaidmenų, šeimos aplinka tampa nesaugi vaikui, kelia grėsmę vaiko saugumui ar gyvybei), ieškant alternatyvios globos vaikui, šeimos institutas išlieka prioritetinis, t. y. pirmiausia ieškoma globėjų šeimos, kuri sudarytų tinkamas vaiko vystymosi sąlygas ir patenkintų vaiko poreikius bei interesus.

Visapusiškų vaiko vystymosi prielaidų įgyvendinimas įmanomas tik rodant pagarbą žmogiškajam orumui, nesvarbu, ar jos yra orientuotos į pasirengimą ateičiai – suaugusiojo gyvenimui, ar dabarčiai. Svarbia vaiko teisių įgyvendinimo sąlyga tampa požiūris į vaiką, kaip lygiavertį sąveikos dalyvį, formavimas, akcentuojant visų sąveikos narių lygybę, pagarbos jiems ir orumo pripažinimo būtinumą. „Žmogaus gyvybė ir jo orumas sudaro asmenybės vientisumą, reiškia žmogaus esmę. Gyvybė ir orumas yra neatimamos žmogaus savybės, todėl negali būti traktuojamos atskirai“ (Spruogis, 2002, p. 52). Asmens orumas, kaip individualus socialinis vertingumas, grindžiamas nuostata, kad žmogus yra socialinė būtybė, kuri, bendraudama ir bendradarbiaudama su kitais visuomenės nariais, vystosi ir ugdoma kaip asmenybė (Venckienė, 2011). Taigi teisė į žmogaus orumą apima pareigą gerbti žmogaus teisę į savirealizaciją, nes kiekvieno žmogaus unikalumas gali pasireikšti tik tada, kai yra tinkamos sąlygos vystytis ir tobulėti. Todėl vaiko visapusiško vystymosi sąlygos turi atitikti ir vaiko saviraiškai tinkamas sąlygas, grindžiamas vaiko orumo ir besąlygiško vertingumo pripažinimu.

Be to, šis principas glaudžiai susijęs su vaiko teisės į mokymąsi įgyvendinimu – mokymosi sąlygos turi atitikti vaiko poreikius ir interesus, užtikrinti būtinų gyvenimiškų įgūdžių ugdymąsi, sudaryti galimybę naudotis savo teisėmis ir lavinti vaiko talentus ir gabumus. Vaikui visapusiškai vystantis svarbios ne tik ugdymosi sąlygos, bet ir ugdymosi turinys, grindžiamas žmogiškosiomis vertybėmis.

Vaiko teisė į visapusišką vystymąsi reiškia ne tik tinkamų sąlygų sudarymą vystyti vaiko fizines, protines, dvasines, dorovines ir socialines galias, atitinkančias besivystančio vaiko gebėjimus, bet ir jo apsaugos nuo bet kokio smurto, žeminančio elgesio, fizinių ir kitokių vaiko orumą žeminančių bausmių užtikrinimą.

Pagarba vaiko pažiūroms (12 str.) pabrėžia vaiko, kaip aktyvaus teisės subjekto, statusą, galinčio aktyviai dalyvauti priimant su juo susijusius sprendimus. Taip vaikas pripažįstamas kaip visavertis žmogus, turintis teisę išreikšti savo pažiūras, kurioms turi būti skiriama dėmesio ir į kurias būtina atsižvelgti. Amžiaus riba, nuo kada vaikas turi teisę reikšti savo pažiūras, nėra nustatyta. Ji turi būti garantuojama visais su vaiku susijusiais atvejais ir taikytina spren-

džiant visus klausimus, jei tiktai tie klausimai gali konkrečiai dominti vaiką arba daryti poveikį jo gyvenimui ir vystymuisi.

Suaugusių žmonių, visų pirma tėvų, pareiga yra domėtis vaiko pažiūromis ir deramai į jas atsižvelgti. Todėl turėtų būti skiriamas dėmesys reikiamoms priemonėms, skatinančioms vaiko teisę reikšti savo pažiūras, turi būti sukurti būdai ir mechanizmai, sudarantys galimybes vaikams laisvai išreikšti savo pažiūras, kad jiems nebūtų daromas joks spaudimas, suvaržymas ar įtaka, galintys sukliudyti reikšti pažiūras ar netgi to tiesiog reikalauti.

Sudaryti sąlygas vaikui išsakyti savo nuomonę nėra sudėtinga. Tačiau nuomonės išklausa pats savaime neturėtų būti tikslas, o tik pirmas žingsnis sudarant galimybes vaikui tapti aktyviu santykio dalyviu. Kitas žingsnis – skirti tinkamą dėmesį vaiko pažiūroms, t. y. įvertinus vaiko nuomonę, atstovaujant vaikui, priimti jį tenkinančius sprendimus. Tiriant, kaip vaikų teises suvokia patys vaikai, nustatyta, kad vaikų požiūriu teisė dalyvauti yra viena svarbiausių teisių: vaikai nori dalyvauti ir išreikšti savo nuomonę tuomet, kai priimami visi su jais asmeniškai susiję sprendimai – pradedant išsilavinimu ir baigiant balsavimo teise (Vaikų teisės – kaip jas suvokia vaikai, 2011).

Ši teisė dar vadinama vaiko dalyvavimo teise, kurios tikslas – suteikti vaikui galimybę aktyviai dalyvauti šeimos ir visuomenės gyvenime. Daugelyje valstybių skatinamas vaikų dalyvavimas visuomenės gyvenime, t. y. politinis dalyvavimas, atstovaujant vaikų interesams, kai vaikų dalyvavimas yra ne konkretaus vaiko pareiškimas, bet per tarpusavio priklausomybę pasireiškiantis pripažinimas ir pagarba vaiko požiūriui ir patirčiai (Fitzgerald, Graham, Smith, Taylor, 2010). Atstovavimas būna visa apimantis tik tada, kai skatina atskirties grupes išreikšti savo poziciją (Thomas, 2007), todėl vaiko teisės išsakyti savo nuomonę įgyvendinimo ir atstovavimo tai nuomonei požiūriu svarbu ne tik pripažinti vaikų tarpusavio priklausomybę, bet ir jų specifiškumą, kitoniškumą, aktyviai įtraukti į procesą įvairias vaikų grupes – tautinių mažumų, pabėgėlių, vaikų su negalia ir pan.

Tyrimo metodologija

Siekiant nustatyti žiniasklaidos formuojamą požiūrį į vaiko teisių įgyvendinimą, analizei pasirinktas naujienų portalas „Delfi“ – kaip skaitomiausias Lietuvos portalas (remiantis statistiniais duomenimis ir lyginant su kitais dienraščiais, „Delfi“ portale kasdien apsilankoma daugiausia kartų (Gemius, 2017)). Išanalizuoti naujienų portale paskelbti straipsniai.

Straipsnių imtis. Atsižvelgiant į tai, kad tendencijos žiniasklaidoje greitai keičiasi, ir norint analizuoti šiuo metu aktualią informaciją, renkantis straipsnius nuspręsta imti paskutinių vienu metų pjūvį. Iš visų per paskutinius metus

(nuo 2016 m. rugpjūčio mėn. iki 2017 m. liepos mėn.) portale „Delfi“ publikuotų straipsnių buvo atrinkti tie straipsniai, kuriuose vienaip ar kitaip buvo užsime-nama apie vaiko teisių įgyvendinimą ar vaiko teisių apsaugą. Atrinktieji straips-niai buvo parsisiųsti iš interneto puslapio ir naudojami juos analizuojant.

Duomenų analizės metodas. Norint pasiekti iškeltą tikslą, pasirinktas kie-kybinės turinio analizės metodas. Atlikus teorinę Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos analizę, išskirtos keturios pagrindinės kategorijos, nusakančios vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą. Šios keturios kategorijos grindžiamos keturiais konvencijos straipsniais, kurie savo reikšme ir panaudojimo univer-salumu prilygsta bendrosioms nuostatoms įgyvendinant vaiko teises, todėl laikomi bendraisiais principais: tai teisė gyventi ir sveikai vystytis, nediskrimi-navimas, vaiko gerovė, pagarba vaiko pažiūroms. Keturios pagrindinės katego-rijos suskirstytos į smulkesnes subkategorijas, nusakančias keturių bendrųjų vaiko teisių įgyvendinimo principų sudedamąsias dalis. Taip sudarytas teorinis kategorijų medis. Remiantis teoriniu kategorijų medžiu atrinktuose naujienu portalu „Delfi“ straipsniuose buvo ieškoma, ar tam tikros subkategorijos, iš ku-rių susideda pagrindinės kategorijos, buvo paminėtos straipsniuose ir, jei buvo paminėtos, kiek kartų. Tekstuose ieškant subkategorijų paminėjimo dažnumo buvo atsižvelgiama į lietuvių kalbos vartojimo dėsningumus: sinonimų, skir-tingų terminų, posakių įvairovę ir pan. Subkategorijų paieška buvo atliekama dviem pjūviais: su vaikais, turinčiais specialiųjų poreikių, ir bendruoju atveju. Analizuojant vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, tematiką, pirmiausia buvo at-rinkti straipsniai, kuriuose kalbama apie vaikus, turinčius specialiųjų poreikių (arba vaikus su negalia). Atrinkus vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, temati-kos straipsnius, subkategorijų paieška buvo vykdoma tokiu pačiu būdu kaip ir bendruoju atveju.

Duomenų analizės įrankis. Teksto analizei atlikti panaudota R programa-vimo kalba (*R Studio 3.3.2*). Sukurtas programinis kodas, leidžiantis tekstų ma-syvuose atlikti įvairių pjūvių žodžių paiešką.

Etika. Etikos problemos tyrime nebuvo aktualios, nes nagrinėjami viešai prieinami straipsniai.

Tyrimo rezultatai

Apibendrinus teorinę Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos analizę, suda-rytas kategorijų medis, glaustai nusakantis esmingiausius vaiko teisių įgyvendi-nimo ir apsaugos aspektus (žr. lentelę).

Lentelė

Kategorijų medis, nusakantis esmingiausius vaiko teisių įgyvendinimo ir apsaugos aspektus. Naujienų portale „Delfi“ rastų straipsnių, kuriuose paminėtos kategorijų medyje išskirtos subkategorijos, skaičius

Kategorija	Subkategorija	Bendras vaiko teisių atvejų skaičius	Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, teisių atvejų skaičius
Teisė gyventi ir sveikai vystytis	Fizinis vystymasis	69 (12,2 %)	5 (10,0 %)
	Protinis vystymasis	0	0
	Dvasinis vystymasis	2 (0,4 %)	0
	Psichologinis vystymasis	24 (4,2 %)	0
	Emocinis vystymasis	30 (5,3 %)	6 (12,0 %)
	Dorovinis vystymasis	0	0
	Socialinis vystymasis	0	0
	Gyvenimas šeimoje	2 (0,4 %)	0
	Pagarba žmogiškajam orumui	45 (8,0 %)	5 (10,0 %)
	Ruošimas ateičiai (pasirengimas suaugusiojo gyvenimui)	2 (0,4 %)	2 (4,0 %)
	Gyvenimas dabar	87 (15,4 %)	4 (8,0 %)
	Apsauga nuo smurto	419 (74,1 %)	35 (70,0 %)
	Gebėjimų vystymas / lavinimas	9 (1,6 %)	2 (4,0 %)
	Vaiko poreikiai	6 (1,1 %)	0
Nediskriminavimas (vaiko, jo tėvų, globėjų, šeimos narių)	Pagarba kitoniškumui	1 (0,2 %)	0
	Tolerancija	8 (1,4 %)	0
	Pakantumas	8 (1,4 %)	1 (2,0 %)
	Lygios galimybės	10 (1,8 %)	0
Vaiko gerovė	Vaiko individualumas	3 (0,52 %)	0
	Vaiko interesai	20 (3,5 %)	0
Pagarba vaiko pažiūroms	Galimybė laisvai reikšti savo pažiūras	4 (0,72 %)	0
	Vaiko išklausymas	1 (0,22 %)	0
	Atsižvelgimas į vaiko nuomonę	3 (0,52 %)	0
	Pareiga sužinoti vaiko pažiūras	0	0
	Vaiko dalyvavimas priimant sprendimus	0	0
	Rengimas atsakingam gyvenimui	0	0

Lentelėje pateiktas naujienų portale „Delfi“ rastų straipsnių, kuriuose paminėtos kategorijų medyje išskirtos subkategorijos, skaičius. Rezultatai pateikiami dviem būdais – bendruoju vaiko teisių srities atveju, kai nurodytas skaičius straipsnių, kuriuose vienaip ar kitaip paminėta subkategorija, ir vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, teisių atveju, t. y. ieškota straipsnių, kuriuose paminėta tam tikra subkategorija, ir tokių straipsnių, kuriuose aptariama vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, tematika. Analizuojant nebuvo atsižvelgiama į tai, kiek kartų tam tikra subkategorija straipsnyje minima. Neatsižvelgiama ir į tai, kokiomis aplinkybėmis subkategorija yra minima. Fiksuotas tik pats paminėjimo atvejis. Kad būtų lengviau palyginti rezultatus bendruoju vaiko teisių atveju ir vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, teisių atveju, pateikiama procentinė skaičių išraiška. Procentai skaičiuoti nuo viso vaiko teisių srities straipsnių skaičiaus ir nuo viso vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, teisių srities straipsnių skaičiaus. Iš viso rasti 566 per metus naujienų portale „Delfi“ publikuoti straipsniai, susiję su vaiko teisių apsaugos tematika, tarp jų yra 50 straipsnių, susijusių su vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, problematika. Kaip matyti, vaiko teisių apsaugos sritį nagrinėjančiuose straipsniuose specialiųjų poreikių turinčių vaikų tematika prisimenama nedažnai.

Peržvelgus „Delfi“ tekstyno analizės rezultatus matyti, kad iš visų keturių kategorijų, įvardijančių bendruosius vaiko teisių principus, portale dažniausiai nagrinėjama vaiko teisė sveikai gyventi ir vystytis. Mažiausiai dėmesio tenka vaiko teisių principui pagarba vaiko pažiūroms – straipsnių, bent minimaliai aptariančių pagarbos vaiko pažiūroms temą, yra vos vienas kitas.

Į bendrųjų vaiko teisių principų nagrinėjimą žiniasklaidoje pažvelgus per vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, tematikos prizmę matyti, kad, nagrinėjant vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, teisių temas, iš esmės apsiribojama tik teisės sveikai gyventi ir vystytis principu. Kiti trys principai vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, atveju visai arba beveik visai neminimi – rastas vienintelis straipsnis, kuriame užsimenama apie nediskriminavimo principo įgyvendinimą.

Analizuojant žiniasklaidoje paminėtus vaiko teisių įgyvendinimo principus detaliau matyti, kad, aptariant teisės gyventi ir sveikai vystytis principus, absoliuti dauguma straipsnių nagrinėja apsaugos nuo smurto problemas (net 419 iš 566 straipsnių). Dažniausiai tai yra straipsniai, aprašantys smurto prieš vaikus raišką, smerkiantys smurtą prieš vaikus ir taip netiesiogiai perduodantys žinią visuomenei, kad teisinėje ir humaniškoje valstybėje vaikai privalo būti apsaugoti nuo smurto.

Antra pagal dažnumą pasikartojanti teisės gyventi ir sveikai vystytis principo tema yra dabartinės vaikų gyvenimo sąlygos (87 straipsniai). Paprastai tai yra straipsniai, analizuojantys prastas vaikų gyvenimo sąlygas nedarniose, alkoholikų ar socialinių įgūdžių stokojančiose šeimose arba globos namuose,

straipsniai apie būtinybę tas sąlygas gerinti arba galimybių sąlygas gerinti nebuvimą. Žiniasklaida, rašydama apie dabartines vaikų gyvenimo sąlygas, šią temą dažniausiai pristato neigiamai ir tuo būdu netiesiogiai siunčia visuomenei žinią apie tai, kad vaikai turi teisę į normalias gyvenimo sąlygas čia ir dabar ir kad visuomenė privalo tuo pasirūpinti.

Panašaus žiniasklaidos dėmesio sulaukia ir vaikų fizinio vystymosi teisė (69 straipsniai). Tai straipsniai, kuriuose rašoma apie vaikų fizines gyvenimo ir augimo sąlygas, apie kurias taip pat dažniausiai rašoma neigiamai: kad ši teisė nėra įgyvendinta arba ji įgyvendinama prastai. Taip suponuojama mintis apie fizinio vystymosi teisės svarbą ir būtinybę vaikui sudaryti palankias fizinio augimo sąlygas.

Pagarbos žmogiškajam orumui, teisės į emocinį ir psichologinį vystymąsi temos žiniasklaidoje aptinkamos rečiau (atitinkamai 45, 30, 24 kartus). Teisės į vaiko gebėjimų vystymą / lavinimą, vaiko teisės turėti savo poreikių, gyventi šeimoje, vystytis dvasiškai, rengtis suaugusiojo gyvenimui žiniasklaidoje aptarinėjamos itin retai (atitinkamai 9, 6, 2, 2, 2 kartus). Kai kurios teisės gyventi ir sveikai vystytis principo temos žiniasklaidoje per metus nebuvo paminėtos nė karto (teisės į protinį, dorovinį ir socialinį vystymąsi).

Kalbant apie žiniasklaidoje paminėtus vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, teisių įgyvendinimo principus matyti, kad teisės gyventi ir sveikai vystytis principo tendencijos išlieka panašios kaip ir bendruoju atveju. Absoliuti dauguma straipsnių nagrinėja apsaugos nuo smurto problemas (net 35 iš 50 straipsnių). Rečiau nagrinėjamos temos, susijusios su teise į emocinį ir fizinį vystymąsi, pagarba žmogiškajam orumui, gyvenimo sąlygų sudarymu (atitinkamai 6, 5, 5, 4 kartus). Teisės į vaiko gebėjimų vystymą / lavinimą, rengimąsi suaugusiojo gyvenimui žiniasklaidoje aptarinėjamos labai retai (abiem atvejais po 2 kartus). Nemaža dalis teisės gyventi ir sveikai vystytis principo temų per metus žiniasklaidoje nebuvo paminėtos nė vieno karto: teisės į protinį, dvasinį, psichologinį, dorovinį ir socialinį vystymąsi, teisė gyventi šeimoje ir vaiko teisė turėti savo poreikių.

Analizuojant žiniasklaidoje minimus vaiko teisių įgyvendinimo principus ir remiantis vaiko, jo tėvų, globėjų ir šeimos narių nediskriminavimo principu matyti, kad šio principo problematika naujienų portale „Delfi“ minima nedažnai (iš viso tik 27 straipsniuose iš 566). Labiausiai žiniasklaidoje prisimenamos lygių galimybių, tolerancijos ir pakantumo temos (atitinkamai 10, 8 ir 8 kartus). O pagarbos kitoniškumui tema naujienų portale „Delfi“ per metus buvo paminėta tik vieną kartą. Kalbant apie žiniasklaidoje minimus vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, teisių įgyvendinimo principus matyti, kad tema, susijusi su nediskriminavimo principu, per metus buvo aptariama tik viename straipsnyje, nagrinėjame pakantumo temą.

Vaiko gerovės principas žiniasklaidoje labiausiai atsispindi rašant vaiko interesus įgyvendinimo ar neįgyvendinimo tema (20 straipsnių). Teisės į individualumą tema per metus buvo aptarinėjama tik tris kartus. Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, atveju vaiko gerovės principas naujienų portale „Delfi“ per metus nebuvo nagrinėjamas nė karto.

Pagarbos vaiko pažiūroms principas žiniasklaidoje minimas retai (per metus pasirodė tik 8 straipsniai iš 566). Šiuose straipsniuose buvo nagrinėjamos temos apie vaiko teisę laisvai reikšti savo pažiūras (4 kartai), suaugusiųjų pareigą atsižvelgti į vaiko nuomonę (3 kartai) ir vaiką išklausti (1 kartas). Apie suaugusiųjų pareigą sužinoti vaiko pažiūras, jo dalyvavimą priimant sprendimus ir vaiko rengimą atsakingam suaugusiųjų gyvenimui per metus naujienų portale nebuvo užsiminta nė karto. Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, atveju pagarbos vaiko pažiūroms principas per metus irgi nebuvo nagrinėjamas.

Išvados

1. Žiniasklaidoje dažniausiai aptarinėjamos temos yra vaiko teisės sveikai gyventi ir vystytis. Straipsniuose šia tema dažniausiai rašoma apie apsaugą nuo smurto ir smurto raišką.
2. Žiniasklaidoje mažiausiai nagrinėjamas pagarbos vaiko pažiūroms principas.
3. Rašant apie vaiko teisių įgyvendinimą, dažniausiai pasirenkama neigiamas forma: akcentuojama, kad vaiko teisės yra pažeidžiamos ar neįgyvendinamos. Taip netiesiogiai pabrėžiama nagrinėjamų konkrečių vaiko teisių įgyvendinimo svarba.
4. Straipsniuose, nagrinėjančiuose vaiko teisių apsaugos sritį, vaikai, turintys specialiųjų poreikių, prisimenami nedažnai. Didelė dalis vaiko teisių įgyvendinimo aspektų, kalbant apie specialiųjų poreikių turinčius vaikus, iš viso nebuvo paminėta.

Tyrimo apribojimai

Pasirinktas tyrimo metodas yra kiekybinė teksto analizė. Šiuo metodu apskaičiuota, kiek naujienų portale „Delfi“ per vienus metus buvo publikuota straipsnių tam tikromis temomis. Kiekybinis turinio analizės metodas nenagrinėja konteksto, kuriame ieškomos temos minimos, neatsižvelgia į temos nagrinėjimo gylį ir specifiką. Atliktas tyrimas galėtų būti traktuojamas kaip galimų tęstinių tyrimų pradžia. Toliau galėtų būti atliekami kokybinės turinio analizės metodu paremti žiniasklaidos tyrimai, leidžiantys įsigilinti į vaiko teisių įgyvendinimo temų kontekstą ir iškeltą problemą analizuoti išsamiau.

Literatūra

- Aroldi, P., & Vittadini, N. (2017). Children's rights and social media: Issues and prospects for adoptive families in Italy. *New Media & Society*, 19(5), 741–749.
- Briar-Lawson, K. K., Martinson, K., Briar-Bonpane, J., & Zox, K. (2011). Child Welfare, the Media, and Capacity Building. *Journal of Public Child Welfare*, 5(2/3), 185–199.
- Cananau, M. (2011). Privacy versus the right to information in child patient - physician - mass media relationship. *Romanian Journal of Pediatrics*, 60(2), 125–128.
- Craig, R. L. (2007). *Systemic Discrimination in Employment and the Promotion of Ethnic Equality*. Leiden: Brill.
- Darrow, A. A. (2017). Teaching Tolerance in the Music Classroom. *General Music Today*, 30(3), 18–21.
- European Commission (2010). Qualitative Eurobarometer: the rights of the child (Brussels, European Commission).
- Fasciano, M., & Keiserman, K. (2015). Teach more than tolerance. *U. S. Catholic*, 80(9), 35.
- Favazza, P. C., Ostrosky, M. M., Meyer, L. E., Yu, S., & Mouzourou, C. (2017). Limited representation of individuals with disabilities in early childhood classes: alarming or status quo? *International Journal of Inclusive Education*, 21(6), 650–666.
- Feilitzen, C., Bucht, C., & United Nations Educational, S. S. (2001). *Outlooks on Children and Media: Child Rights, Media Trends, Media Research, Media Literacy, Child Participation, Declarations*. Children and Media Violence: Yearbook 2001.
- Fitzgerald, R., Graham, A., Smith, A. & Taylor, N. (2010). Children's participation as a struggle over recognition: Exploring the promise of dialogue. In B. Percy-Smith & N. Thomas (Eds.), *A Handbook of Children and Young People's Participation* (pp.293-305).
- Gemius, gemiusAudience multiplatform (2017). Prieiga internete: <http://opa.gemius.lt/>.
- General comment No. 14 (2013). *On the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para 1)* (2013). Prieiga internete: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en

- General comment No. 9 (2006). The rights of children with disabilities (2007).* Prieiga internete: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f9&Lang=en
- Hammarberg, T. (1997). Children, the UN Convention and the media. *International Journal of Children's Rights*, 5(2), 243–261.
- Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1989). *Valstybės žinios*, 1995-07-21, Nr. 60-1501.
- Kairienė, B. (2013). *Agresyvaus tėvų elgesio su savo vaikais prevencijos prielaidos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Kairienė, B.; Jekaitytė, L. (2010). Vaiko interesų įgyvendinimas santuokos nutraukimo proceso metu. *Socialinis darbas*, 9(1), 99–106.
- Kuş, Z. Z., Karatekin, K., Öztürk, D., & Elvan, Ö. (2016). When the child gets in the news? A case study on the national written media in Turkey. *Educational Media International*, 53(2), 118–138.
- Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2000)*. *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262.
- Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2016 metų veiklos ataskaita (2017)*. Prieiga internete: <http://www3.lrs.lt/docs2/IFFUPZAM.PDF>
- Lundy, L. (2012). Children's rights and educational policy in Europe: the implementation of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Oxford Review of Education*, 38(4), 393–411.
- Marôpo, L., Jorge, A. (2014). At the heart of celebrity: celebrities' children and their rights in the media. *Communication & Society*, 17–32.
- Mataitytė-Diržienė, J. (2009). Sutrikusios psichikos asmenų įvaizdis Lietuvos dienraščiuose ir interneto naujienų svetainėse. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 5, 92–102.
- Mummendey, A., & Wenzel, M. (1999). Social Discrimination and Tolerance in Intergroup Relations: Reactions to Intergroup Difference. *Personality & Social Psychology Review (Lawrence Erlbaum Associates)*, 3(2), 158.
- Pivorienė, J. (2009). Vaiko, kaip viešosios informacijos objekto, vaizdavimas internetinėje žiniasklaidoje. *Socialinis darbas*, 8(2), 44–50.
- Redman, S., & Taylor, J. (2006). Legitimate family violence as represented in the print media: textual analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 56(2), 157–165.
- Spruogis, E. (2002). Šiuolaikinės demokratinės valstybės socialinė paskirtis ir funkcijos. Daktaro disertacija, Lietuvos teisės universitetas.

- Swist, T., & Collin, P. (2017). Platforms, data and children's rights: Introducing a 'networked capability approach'. *New Media & Society*, 19(5), 671–685.
- Thomas, J. (2014). A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child. *International Journal of Children's Rights*, 22(4), 808–812.
- Thomas, N. (2007). Towards a theory of children's participation. *International Journal of Children's Rights*, 15, 199–218.
- Tobin, J. (2004). Partners worth courting: The relationship between the media and the Convention on the Rights of the Child. *The International Journal of Children's Rights*, 12, 139–167.
- Uçuş, S., Dedeoğlu, H. (2016). Preparation and Evaluation of Children's Rights Education Curriculum: An Action Research Regarding on Protection Rights Module. *International Journal of Progressive Education*, 12(3), 91–109.
- Vaikų teisės – kaip jas suvokia vaikai* (2011). Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras. Prieiga internete: www.moodlevda.lt/.../Vaiku%20teisės%20-%20kaip%20jas%20suvokia%20vaikai.pdf
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016 metų veiklos ataskaita* (2017). Prieiga internete: http://www.vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/2016_m.%20ataskaita.pdf.
- Venckienė, E. (2011). The Right to Dignity: Terminological Aspects. *Jurisprudencija*, 18(1), 91–109.
- Warrier, S., & Ebbeck, M. (2014). Children's Rights: Television Programmes Aired in Singapore. *Early Child Development And Care*, 184(1), 138–148.
- Wojtkowiak, M., & Potaczała-Perz, K. (2013). The environment of religious diversity as a tolerance learning environment. *Journal of Educational Review*, 6(3), 441–450.

ŽINIASKLAIDOS FORMUOJAMAS POŽIŪRIS Į VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMĄ

Jolita Dudaitė, Brigita Kairienė

Santrauka

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (toliau tekste – konvencija) – daugiausia šalių priimta ir ratifikuota tarptautinė sutartis, kuria siekiama didžiausios naudos vaikams. Konvencijos įgyvendinimas atspindi vaiko reikšmės visuomenėje rodiklį. Vaiko teisės yra svarbi žmogaus teisių dalis (Uçuş, Dedeoğlu, 2016), todėl tai, kaip valstybėje įgyvendinamos ir plėtojamos vaiko teisės, koks yra visuomenės požiūris į vaiko apsaugą, rodo ir žmogaus teisių vystymosi procesą.

Globalizacijos ir technologijų pažangos eroje žiniasklaida turi daugiau galimybių daryti įtaką žmonių mintims ir vertybėms nei bet kuriuo kitu civilizacijos istorijos etapu, o tai suteikia unikalią galimybę panaudoti žiniasklaidos įtaką ir galią, siekiant įgyvendinti vaiko teises (Tobin, 2004). Žiniasklaida turi galimybę pasiekti labai didelę auditoriją, be to, yra labai svarbi priemonė, prisidedanti prie visos visuomenės ir žmonių, atsakingų už vaiko teisių apsaugos politiką, jautraus požiūrio į šią temą skatinimo (Mataitytė-Diržienė, 2009; Uçuş, Dedeoğlu, 2016).

Galima išskirti kelis konvencijos straipsnius, susijusius su žiniasklaidos dvejopu vaidmeniu: viena vertus, tai galimybė panaudoti žiniasklaidą kaip priemonę plėtojant vaiko teises, kita vertus – apsaugant vaiką nuo galimos žalos dėl žiniasklaidos pateikiamos informacijos, susijusios su vaiku (Tobin, 2004).

Žiniasklaidoje aptariamoms vaiko teisių apsaugos temoms paskatina visuomenę tomis temomis svarstyti, formuoja jos požiūrį. Tam tikrų vaiko teisės apsaugos temų vaizdavimas pozityviai arba negatyviai daro poveikį žiūrovams ir skaitytojams, beje, kaip ir tokių temų žiniasklaidoje vengimas nelieka be poveikio visuomenės narių požiūriui į šią problemą.

Straipsnyje nagrinėjamas žiniasklaidos formuojamas visuomenės požiūris į vaiko teises ir jų įgyvendinimą. Žiniasklaidos vaidmuo formuojant požiūrį į vaiko teisių įgyvendinimą yra labai reikšmingas, todėl aktualu atskleisti žiniasklaidos pateikiamą informaciją, susijusią su vaiko teisių įgyvendinimu, kaip pirmą tolesnių tyrimų ir gilesnės šio veiksnio analizės medžiagą.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad žiniasklaidoje dažniausiai aptarinėjamos temos yra vaiko teisės sveikai gyventi ir vystytis. Žiniasklaidoje mažiausiai nagrinėjamas pagarbos vaiko pažiūroms principas. Rašant apie vaiko teisių įgyvendinimą, dažniausiai pasirenkama negatyvi forma: akcentuojama, kad vaiko teisės

yra pažeidžiamos ar neįgyvendinamos. Taip netiesiogiai pabrėžiama nagrinėjamų konkrečių vaiko teisių įgyvendinimo svarba. Straipsniuose, nagrinėjančiuose vaiko teisių apsaugos sritį, vaikai, turintys specialiųjų poreikių, prisimenami nedažnai. Didelė dalis vaiko teisių įgyvendinimo aspektų, kalbant apie specialiųjų poreikių turinčius vaikus, iš viso nebuvo paminėta.

ATTITUDES TOWARDS IMPLEMENTATION OF THE RIGHTS OF CHILDREN AS FORMED BY THE MEDIA

Jolita Dudaitė, Brigita Karienė
Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania

Abstract

The article analyses the societal attitudes towards the rights of children and their implementation as formed by the media. The media has the possibility to reach a wide audience of readers. It serves as an important tool in encouraging the sensitivity of all society and those responsible for the protection of children's rights policy. The aim of the research is to identify the implementation of children's rights as affected by the media and to highlight those which are lacking. Attention is drawn to the implementation of the child's rights in general, as well as those of the rights of children having special needs.

Keywords: *children's' rights, children's' interests, children's well-being, non-discrimination, media.*

Introduction

The United Nations Convention on the Rights of the Child (hereinafter referred to as the "Convention") is an international treaty aiming to provide the greatest human rights benefit to children. The Convention has been adopted and ratified by most countries in the world. Implementation of the Convention is an indicator of the meaning of the child within any given society. The phenomenon of children's rights constitutes an important part of human rights (Uçuş & Dedeoğlu, 2016). Therefore, the manner of implementation and development of rights for children and the attitude of the society towards child protection within each country shows the process of the development of such human rights.

Despite the fact that almost all countries in the world have ratified the Convention and committed themselves to implementation thereafter, violation of the rights of the child has been constantly recorded (European Commission, 2010). The opportunities and available resources of each state differ and they apply the conception of "progressive realisation" (Lundy, 2012) Therefore the pace of progress of the implementation of the child's well-being differs accordingly depending on each country. However, the country's resources are

not the only key factor which determines the progress of implementation and protection of children's rights. The most important thing can be said to be the attitude of country and society towards the child as an equal, yet vulnerable, member of that society. Such protection is a priority area of the country.

Lithuania joined the Convention in 1992 and thus committed itself to ensuring the implementation and protection of the rights of the child by all possible means (Official Gazette *Valstybės žinios*, 1995, No 60-1501).

With the adoption of the Convention, the legal status of the rights of the child has fundamentally changed: the child is recognised not only as a subject of custody but also as a rights-holder who, as far as possible (depending on age, development and other circumstances), can actively participate in the implementation and protection of his or her rights. However, the change of legal status of the child does not always ensure a change in the adults' attitude towards the child and the way the adult treats the child. The attitude towards the child is a substantial factor directly related to the adult's behaviour with the child, satisfaction of the child's needs, opportunity to fulfil the child's potential and the child's situation in society and family (Kairienė, 2013). The child is recognised as an active legal entity, entitled to use his or her rights as far as possible. However, the child's rights can be primarily implemented through the rights and obligations of the parents and guardians. The role of other participants – teachers, healthcare specialists, other experts, the media and society – are also very important in implementing the rights of the child.

Twenty five years of implementation of the Convention in Lithuania have been fruitful in the extent of implementation and protection of children's rights. A noteworthy historic event at the beginning of this year was that the prohibition of corporal punishment on children was set by law). However, many problems still persist in the area of such protection. The protection system for the rights of children does not function sufficiently. There are problems with the de-institutionalisation of children's care homes; despite a decrease in the total number of children in Lithuania, the number of children living in families at social risk is high; there is insufficient integration of children with disabilities into society; high suicide rates in children; a lack of long-term systematic assistance to child victims and their family; low participation of society in the protection process of children's rights protection and an insufficient role for the media in the implementation of the provisions of the Convention (the Report 2016 of the Child Rights Protection Controller of the Republic of Lithuania, 2017; the Report 2016 of the State Child Rights Protection and Adoption Service under the Ministry of Social Security and Labour, 2017).

In an era of globalisation and technological progress, the media has many possibilities to influence people's thoughts and values than in any other period

in the history of civilization, and this provides a unique opportunity to use their influence and power in contributing to the implementation of children's rights (Tobin, 2004). The media may reach wide audiences and serves as an important tool in encouraging the sensitisation of society, and persons responsible for the rights of children, in bringing to the fore such protection policy (Mataitytė-Diržienė, 2009; Uçuş & Dedeoğlu, 2016).

The tragic events that resulted in child deaths, which were widely discussed in Lithuanian media at the beginning of this year, showed that a particularly significant factor is attention and the active participation of society in reporting about the possible violation of the child's rights. The process of increasing public awareness and ensuring children's rights are enhanced by deeper levels of detail provided in the media, and with compliance with the paradigm, principles and provisions of the Convention.

Several Articles of the Convention related to the dual role of the media are highlighted as: on the one hand the opportunity to use the media as a tool in developing the child's rights, on the other hand, in protecting the child from possible harm due to information related to the child provided in the media (Tobin, 2004). Article 12 of the Convention entitles the child to express his or her own views, Article 13 – to express his or her views in the manner which is acceptable to the child.

Media tools could enable children to participate in the life of the society more actively and to become more important participants through using reporting possibilities of the media enabling the voice of the child to be heard. Article 17 recognises the important role of the mass media in providing the child with access to information and material of various national and international sources, especially those aimed at the promotion of his or her social, spiritual and moral well-being and physical and mental health (Thomas, 2014). Moreover, the media is encouraged to disseminate information and material of social and cultural benefit to the child, to have particular regard to the linguistic needs of the child who belongs to a minority group, who is with disabilities or who is indigenous, and to develop principles contributing to the protection of the child from information and material injurious to his or her well-being. Article 3 provides that in all decisions concerning the child, the best interests of the child should be adhered to, in both the direct and indirect provision of information about the child and his or her family.

The Child Rights Protection Controller of the Republic of Lithuania (2017) states that when the private life of the child is publicised in the media, there is a conflict between two protected values – the child's right to a private life and the right to freedom of self-expression which covers both the right to disseminate information and the right of society to receive it. Therefore, in each case, it is

necessary to find a reasonable balance of these values. Unfortunately, a balance is not always maintained – the child’s private life is publicised regardless of the negative impact of the disclosure of such information on the child.

Extent to which research on this subject is published. The media-based attitude towards the rights of children and implementation thereof is not often presented in the scientific literature. This subject is particularly rare in scientific publications published in Lithuania. The image of people suffering from mental disorders in Lithuania’s daily newspapers and online newspapers was analysed by Mataitytė-Diržienė (2009). These included the influence of positive or negative images of children with disabilities presented in the media and the influence this had on the self-perception of those children – by Favazza et al. (2017). Also published was a representation of the child as the object of public information in the Internet media – by Pivorienė (2009), and problems and possibilities of the child’s rights protection and the right to information provided in the media – by Hammarberg (1997), Feilitzen et al. (2001), Tobin, (2004), Briar-Lawson, Martinson, Briar-Bonpane, & Zox (2011), Cananau, (2011), Thomas (2014), Kuş et al. (2016), Aroldi & Vittadini (2017). Problems related to the right to privacy of famous children was carried out by– by Marôpo & Jorge (2014), and the role of digital platforms in society’s understanding of the child’s rights – by Swist & Collin (2017). Finally research was published concerning the emphasis of television on certain aspects of the implementation of the rights of children– by Warriier & Ebbeck (2014), and the influence of the press on the attitudes of parents and professionals towards child-slapping – by Redman & Taylor (2006).

Despite these surveys it remains relevant to analyse the content provided in the media concerning the implementation, violation and protection of the child’s rights. This by searching for opportunities to use the potential of the media to contribute to the formation of attitudes about children and their rights whilst performing its activity and functions. The development of society’s consciousness by highlighting the importance of equal relationships with children are supported by detailed information about the implementation and protection of children’s rights, the ability to analyse child-related questions, education about the Convention and application principles thereof, child involvement into communication space, and discussions on the relevant issues concerning the rights of the child.

Subjects related to the protection of children’s rights touched on in the media, stimulate society to think of these issues and form attitudes and views. A positive or negative presentation of subjects relating to this protection differs in its influence on the attitude of the audience. The absence of certain topics in the media also influences the attitude of societal members.

The scientific problem. This consisted of an analysis of the factors, reasons, ways and forms of expression. The phenomenon was acknowledged and new constructs were searched for, including and understanding and control of any inherent models. It is relevant to analyse an understanding of the social phenomenon ...the implementation of the rights of children – both scientifically and practically. Studies on the role of the media in the implementation of the rights of the child are scarce, particularly in Lithuania. Therefore, a deeper analysis of this scientific phenomenon could offer new and more effective ways to implement the rights of the child that are currently lacking in society. The aim of the research was to reveal the role of the media concerning the implementation of the rights of the child.

The subject of the research – the attitude expressed by the media towards the implementation of the rights of the child.

The purpose of the research is to identify the prevailing attitude of the media towards the implementation children's rights.

The research tasks:

1. To summarise the essential rights of the child provided in the United Nations' Convention on the Rights of the Child.
2. To structure the essential rights of the child into a category and subcategory tree.
3. To calculate the number of articles provided in the media which discuss the topics related to the implementation of the rights of the child in general and in cases of children having special needs.

Theoretical part

The rights of the child as defined in the Convention include the right to health, education, family life, play and rest, proper living conditions and protection from ill-treatment. The child's rights are defined by his/her needs corresponding to his/her age and through the developmental process. The implementation and protection of the child's rights are based on four articles of the Convention which constitute the general principles.

Prohibition of discrimination (Article 2). The right to non-discrimination is ensured to every child irrespective of the child, parent or legal guardian with reference to race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic or social origin, property, disability, birth or other status. Discrimination is the basis for various forms of exploitation of children so the States Parties undertook to protect the child against any kind of discrimination or pu-

nishment by his or her parents or other family members. The right to non-discrimination means an active obligation of the country to ensure equal possibilities of all children to use the rights provided in the Convention. Although the content of the conception of equality cannot be precisely defined, due to the multiplicity of variables, the least inequality constitutes the most freedom from discrimination (Craig, 2007).

The implementation of the right to non-discrimination is related to tolerance or expression of respect to otherness. (Mummendey & Wenzel, 1999; Wojtkowiak & Potaczała-Perz, 2013; Fasciano & Keiserman, 2015; Darrow, 2017). According to Wojtkowiak & Potaczała-Perz (2013), tolerance means open, unbiased and respectful attitude towards the views and qualities of other persons that are different from those prevailing in the community. The term “intolerance” is used to describe discriminatory behaviour. Tolerance does not mean that other person’s attitude or behaviour is acceptable; tolerance is expressed by respect to someone who thinks or acts in a different way.

The implementation of this right is related to the obligation of the country to identify individual children, or groups of children, whose rights require special measures to be taken. The non-discriminatory principle does not mean the equalisation of conditions. Each child is unique and has individual needs therefore otherness is central to anti-discriminatory practice. The UN Committee on the Rights of the Child distinguishes children with disabilities as a separate group which requires special protection. The Committee notes that difficulties in the implementation of the child’s rights arise not from the disability itself but from social, cultural, physical obstacles or those related to attitude towards the child which must be eliminated by ensuring a full and dignified life and active participation in life of society (General comment No. 9..., 2007). (General comment No. 9..., 2007). Moreover, attention is drawn to the manifestation of discrimination *de facto*, e.g. social discrimination and stigmatisation lead to social isolation which, in turn, can endanger life or development. Discrimination in the service sector prevents access to high-quality social, medical or educational services.

Requirement that the best interests of the child must be a primary consideration (Article 3). This principle means that all decisions concerning the child must be made with a primary consideration of the best interests of the child. This requires an obligation of the country to ensure each child in its jurisdiction qualifies for such protection and care as is necessary for his or her well-being, taking into account the rights and duties of his or her parents.

Unlike the child’s needs, the content of the child’s interests is not defined in the legislation because the interests of the child must be identified in each case individually. The child’s needs and interests are related but not identical. Interests have a wider conception than needs because they define not only the

necessary conditions for the child's life but also include developmental and self-expression opportunities of the child in the future (Kairienė & Jekaitytė, 2010). Therefore, when making any decisions concerning the child, group or children in general, the child's interests must be identified, assessed and the decision ensuring the best interests of the child must be made. The assessment procedure concerning 'best interest' must cover the effect of the decision on the child or children in the present and future perspectives.

The content of interests consists of objective and subjective prerequisites (Kairienė, 2013). The objective prerequisites may be envisaged as general conditions necessary for growing up and development of each child which reflect his or her needs – healthy and safe environment, integrity of the person, strong social ties (with parents, family members, friends), opportunity to study, rest, develop skills, reach self-actualisation, retain human dignity and express views freely, etc. However, the uniqueness of each child determines the content of interests which is characteristic of him or her only and depends on the specific personal and environmental features which can be identified only with participation of the child. For example, when the child expresses his or her opinion which form the subjective prerequisites for identifying the interest. If in the process of identifying the child's interests, the child is not provided with the opportunity to express his or her opinion or the child cannot express it, or the child's opinion conflicts with his or her interests then the expression of the child's interest is objective and it does not reflect the subjective nature of his or her interests.

Separate emphasis is placed on cases when the child's interests should be a primary consideration. When considering the separation of the child from his or her parents, the child cannot be separated from the parents against his or her will and the States Parties must respect the child's right to maintain personal relations and have constant direct communication with both parents, except where such separation is necessary for the best interests of the child. When assessing the parents' responsibility for the child's upbringing and development, the decisions concerning the child, made by his or her parents must correspond to the best interests of the child. When considerations concern special protection and support to the child who has no possibility to grow up in his or her family, the child's interests are taken into account first of all. For example, when looking for a foster family for the child, the foster family should correspond to the needs and interests of the child. When decisions concern the child's adoption, the child's interests should be given top priority. In the case of adoption in Lithuania, a child aged 10 and older must give his or her written consent. The child gives his or her consent to the court, adoption is not possible without it (Official Gazette *Valstybės žinios*, 200, No 74-2262).

In implementing the best interests of the child and identification and assessment of interests must be ascertained (General comment No. 14..., 2013).

Prerequisites for the assessment of the best interests of the child includes an identification of the child's attitude towards the issue, the child's individuality (sex, sexual orientation, nationality, religion, views and personal qualities), the possibility to continue to live in their family or maintain relations, care, protection and safety, the vulnerability of the child's situation, and the implementation of the child's right to health and education.

Recognizing the child's inherent right to life and ensuring to the maximum extent possible the survival and development of the child (Article 6). This principle is based on an holistic approach to the child's development by considering it, as a whole, as physical, mental, spiritual, psychological, moral and social development. Responsibility for the provision of adequate conditions for the full development of the child falls on parents (guardians) and the country. The country's responsibility is to ensure the physical, economical, social, psychological, medical, cultural, political and legal prerequisites are met for the child's development. The parents' responsibility is related to the selection of opportunities provided by the country and the use thereof in accordance with the child's needs and interests, as well as the provision of adequate conditions for the child's development in the family environment.

Moreover, according to the Convention's conception of implementation, it is considered that the best prerequisites for the healthy development of the child are in the family. This means that the family's structure and functioning provides the best conditions for the full development of the child. In case of a malfunctioning of the family, due to certain circumstances, (due to changes taking place the family fails to maintain its structure, the family members do not perform their roles, the family environment becomes unsafe for the child and poses a threat to the child's safety or life), when alternative care for the child is sought, the family institute remains the priority, i.e. the first thing is finding a foster family that would provide adequate conditions for the child's development and satisfy the child's needs and interests.

The implementation of the prerequisites for the full development of the child is possible only by showing respect to human dignity, whether this be the present time or directed to preparation for the future in life as an adult. Therefore, an important condition for the implementation of the child's rights is the formation of attitudes towards the child as an equal participant through emphasising the necessity to recognise equality, respect and dignity of all members of the interaction. "The human life and dignity makes the integrity of the personality and means the essence of a person. Life and dignity are inherent qualities of human and thus cannot be treated separately" (Spruogis, 2002, p. 52). A person's dignity as individual social value is based on the approach that a person is a social being who is developing as a personality due to the communication

and cooperation with other members of the society (Venckienė, 2011). Therefore, the right to dignity includes an obligation to respect the person's right to self-actualisation because the uniqueness of each person can be revealed only when adequate conditions for development are provided. Conditions for the full development of the child must also be in line with the conditions suitable for the child's self-expression based on the recognition of the child's dignity and unconditional value.

Moreover, this approach is closely related with the implementation of the child's right to education – the learning conditions must correspond to the child's needs and interests, ensure the development of the necessary life skills, provide the possibility to exercise his or her rights and develop the individual talents and abilities of a child. Not only adequate conditions for learning but also the content of education based on human values is important for the full development of the child.

The child's right to full development means not only the provision of adequate conditions for physical, mental, spiritual, moral and social development which would correspond to the abilities of the child but also protection against all forms of violence, degrading treatment, corporal or any other punishment.

Respect to the child's views (Article 12). Emphasis is placed on the status of the child as an active legal entity who can actively participate in making decisions that concern him or her. At the same time, the child is recognised as a valuable person who has the right to express his or her views and those views must be regarded. There is no age limit for the child to express his or her views. The child's right must be guaranteed in all cases concerning the child and applied when addressing the issues that can directly interest the child or affect his or her life and development.

The adults, primarily the parents, have an active duty to ascertain the child's views and take due account of them. Therefore, necessary measures should be taken to encourage the child's right to express his or her views and to create methods and mechanisms that would allow the children to express their views freely. Thus, no pressure, restriction or influence that could impede the free expression of views, can be exerted on the child.

Provision of conditions for the child to express his or her views is not difficult. However, merely hearing their opinion should not be the sole result, but the first step in enabling the child to be an active participant of the interaction. The next step would be giving due attention to the child's views, i.e. assessing the child's opinion and representing the child in making the decisions. An analysis of how children themselves perceive their rights showed that children consider the participation right as one of the most important rights. They want to participate and express their opinion when any decisions concerning them

personally are made, from education to voting rights (The rights of children: how children perceive them, 2011).

This right is also called the right of the child to participate, and its purpose is to enable the child to actively participate in the life of the family and society. Most countries encourage the child's participation in society. Political participation is ascertained by representing the interests of children when the participation of children is a general manifestation through recognition and respect of their views and experiences. (Fitzgerald, Graham, Smith, & Taylor, 2010). Full representation is possible only when excluded groups are encouraged to express their position from their perspective (Thomas, 2007). Therefore, as regards the implementation of the child's right to express his or her opinion and representation of this opinion, it is important to recognise not only the interdependence of children but also their individuality and otherness, as well as to actively involve various child groups such as ethnic minorities, refugees and disabled children.

Research methodology

For an analysis of the attitudes towards the implementation of the child's rights formed by the media, DELFI was chosen as one of the most popular Lithuanian news portals (based on statistical data, compared to other news portals, DELFI receives the highest number of visitors every day (Gemius, 2017)). An analysis of articles published on DELFI was carried out.

Sample of articles: the trends in media are changing rapidly and with the aim of using currently relevant information for the analysis, it was decided to select articles from the previous year. Articles addressing the issues concerning the implementation of, or protection of, the child's rights, were selected out of all articles published on news portal DELFI from August 2016 to July 2017. The selected articles were downloaded online and used for the analysis.

Method of data analysis: a quantitative content analysis method was chosen. A theoretical analysis of the United Nations' Convention on the Rights of the Child was carried out and four main categories defining the implementation and protection of the child's rights were identified. These four categories are based on four articles of the Convention which, in their meaning and universality of use, correspond to the general provisions for the implementation of the child's rights and thus are considered as general principles. The categories were; the right to life and healthy development, non-discrimination, the child's well-

being, respect for the child's views. These four categories are further divided into subcategories which define the components of the four general principles of implementation of the child's rights. Thus, a theoretical category tree was constructed. Based on the theoretical category tree, the selected DELFI articles were analysed with the aim of finding out whether certain subcategories which comprise the main categories were mentioned in the articles, and if so, how many times. Lithuanian grammar, synonyms, terminology, expressions and other aspects were taken into account whilst analysing the frequency of occurrence of the subcategory in the texts. The subcategory search was carried out in two sections: in case of children having special needs and those who do not. Both category searches for disabled children and those not disabled were carried out in the same way.

Data analysis tool: R programming language (R Studio 3.3.2) was used for the textual analysis. A programme code which allowed word searches of various sections in text arrays was developed.

Ethics: ethical issues were not addressed in the research because the analysis covered the articles which are publicly available in the media. However the way in which these articles were expressed could have portrayed the political perspective of the media and therefore contained bias. The purpose of this research was merely to gather the information and present it in the category tree.

Survey results

A theoretical analysis of the United Nations' Convention on the Rights of the Child was summarised and a category tree was developed to define the fundamental aspects of the implementation and protection of the rights of the child (see Table 1).

Table 1

Category tree which defines the fundamental aspects of the implementation of the rights of the child. Number of articles found on the news portal DELFI which mention subcategories defined in the category tree

Category	Subcategory	Total number of cases of the child's rights	Number of cases of the rights of children having special needs
Right to life and healthy development	Physical development	69 (12.2 %)	5 (10.0 %)
	Mental development	0	0
	Spiritual development	2 (0.4 %)	0
	Psychological development	24 (4.2 %)	0
	Emotional development	30 (5.3 %)	6 (12.0 %)
	Moral development	0	0
	Social development	0	0
	Living in a family	2 (0.4 %)	0
	Respect to human dignity	45 (8.0 %)	5 (10.0 %)
	Preparation for the future (preparation for adult life)	2 (0.4 %)	2 (4.0 %)
	Present life	87 (15.4 %)	4 (8.0 %)
	Protection against violence	419 (74.1 %)	35 (70.0 %)
	Capacity development	9 (1.6 %)	2 (4.0 %)
	Child's needs	6 (1.1 %)	0
Non-discrimination (of child, child's parents, guardians, family members)	Respect to otherness	1 (0.2 %)	0
	Tolerance	8 (1.4 %)	0
	Patience towards others	8 (1.4 %)	1 (2.0 %)
	Equal opportunities	10 (1.8 %)	0
Child's well-being	Child's individuality	3 (0.52 %)	0
	Child's interests	20 (3.5 %)	0
Respect for the child's views	Free expression of views	4 (0.72 %)	0
	Listening to the child	1 (0.22 %)	0
	Regard to the child's opinion	3 (0.52 %)	0
	Duty to find out the child's views	0	0
	Child's participation in decision-making	0	0
	Preparation for responsible life	0	0

Table 1 provides the number of articles found on the news portal DELFI which mention the subcategories identified in the category tree. The results from the number of articles are provided in two variants: in general cases of the child's rights and for those that mentioned disabled children having special needs. The number of times a subcategory is mentioned in the article is not taken into account in the analysis. Moreover, the analysis disregards the circumstances under which the subcategory is mentioned. Only the case of mentioning was recorded. The percentage expression was provided to facilitate a comparison of the results in general cases and of children having special needs. The percentage of the total number of the articles on the child's rights and that of the total number of articles on the rights of the children having special needs was calculated. The number of the articles on the protection of the child's rights published on the news portal DELFI totaled 566, of which, 50 articles addressed the subject of children having special needs. This shows that the subject of children having special needs is not often addressed in the articles on the protection of the child's rights.

The results of analysis the texts on DELFI show that among all four categories which define the general principles of the child's rights, the child's right to a healthy life and development is mostly analysed in the media. The principle of the child's rights which is least noticed by the media is respect to the child's views; there are only a few articles that give minimum attention to the subject of respect to the child's views.

An analysis of the general principles of the child's rights in the media, from the perspective of the children having special needs, shows that subjects related to the rights of the children having special needs are basically limited to the principle of the right to a healthy life and development only. In case of the children having special needs, another three principles remain completely or almost untouched: only one article which touched on a subject of implementation of non-discrimination principle was found.

A more detailed analysis of the principles of implementation of the child's rights mentioned in the media reveals that, within the limits of the right to life and healthy development, most articles focuses on the problems of the protection against violence (419 of 566). Usually these are the articles which directly describe the expression of violence against children, condemn such violence and thus indirectly convey the message to society that in the country that follows the principle of the rule of law and humanity, the children must be protected from violence.

The current living conditions of children is the second most frequent subject of the principle of the right to life and healthy development (87 articles). Usually these are articles which analyse the poor living conditions of children living in

disharmonious families, alcoholic families, families which lack social skills or child care homes. They talk about the necessity to improve these conditions or the lack of possibilities for improvement of such conditions. The media usually presents the current living condition of children from a negative perspective and therefore indirectly conveys the message to society that children have the right to normal living conditions here and now and that society must take care of this.

The child's right to physical development receives similar attention of the media (69 articles). These are the articles on the physical conditions required for the life and growth of children. This topic is also often presented from a negative perspective by indicating that this right is not implemented or is implemented improperly. The articles therefore suggest the importance of the right to physical development and the necessity of providing the child with conditions favourable for physical growth.

Topics of respect to human dignity, rights to emotional and psychological development are less common in the media (45, 30 and 24 times respectively). Topics of the child's right to develop skills, have needs, family life, develop spiritually and prepare for adult life are particularly rare in the media (9, 6, 2, 2, 2 times). Some subjects of the principle of the right to life and healthy development were not mentioned in the media at all over the year these being the right to mental, moral and social development.

As regards principles of the implementation of the rights of children having special needs mentioned in the media, it can be observed that within the limits of the principle of the right to life and healthy development, the trends remain similar as in the general case. The majority of articles analyse the problems of protection against violence (35 of 50 articles). Less common topics are those related with the right to emotional and physical development, respect to human dignity and provision of appropriate living conditions for the child (6, 5, 5, 4 times respectively). Subjects of the child's right to the development of skills and preparation for adult life are very rare in the media (2 times each). Many topics on the principle of the right to life and healthy development were not mentioned in the media at all over the year: the right to mental, spiritual, psychological, moral and social development, the right to family life and the right of the child to have an assessment of their needs. An analysis of the principles of the implementation of the child's rights mentioned in the media, within the limits of the principle of non-discrimination of the child, his or her parents, guardians and family members, shows that this subject is not often mentioned on the news portal DELFI (in 27 articles of 566). The most common subjects discussed in the media are equal opportunities, tolerance and patience towards others (10, 8 and 8 times respectively).

The topic of respect to otherness was mentioned on the news portal DELFI once over the year. As regards to the principles of the implementation of the rights of children having special needs mentioned in the media, it can be seen that within the limits of the non-discrimination principle, only one article touching on a subject of patience towards others was published over the year.

In the media, the principle of the child's well-being is best reflected in the articles on the implementation or non-implementation of the child's interests (20 articles). The topics on the right to individuality were published only 3 times over the year. In case of children having special needs, the principle of the child's well-being was not reflected in the news portal DELFI at all over the year.

As regards to the principle of respect to the child's views, it can be observed that this principle is rarely mentioned in the media (over the year, only 8 articles of 566). These 8 articles analysed the child's right to express their views freely (4 times), the duty of the adults to regard the child's opinion (3 times) and listen to the child (1 time). The duty of the adults to ascertain the child's views, the child's participation in decision-making and the preparation of the child for responsible adult life was not mentioned on the news portal DELFI at all over the year. In case of children having special needs, the principle of respect to the child's views was not analysed over the year.

Conclusions

1. The media mostly touches on the principle of the child's right to a healthy life and development. Within this principle, the most frequent topics are protection against violence and expression of violence.
2. In the media, the least noticeable principle of the child's rights is respect for the child's views.
3. A negative form is mostly used in the media when presenting the implementation of the child's rights: the child's rights are violated or are not implemented. The importance of implementation of the specific rights of the child is thus indirectly emphasised.
4. In the media, the children having special needs are rarely mentioned in the articles which touch on a subject of the protection of the child's rights. Many aspects of the implementation of the child's rights are not mentioned in connection with the subject of children having special needs.

Research limitations

A quantitative textual analysis method was chosen for the survey. This method was used to estimate the number of articles on certain topics published on the news portal DELFI over the year. However, quantitative content analysis does not analyse the context in which the topics are mentioned and does not take into account the depth of subject analysis. The survey carried out could be considered as the beginning of a potential series of studies where the initial foundations of analysis of the presented issue have occurred. Subsequently, research on a media based qualitative content analysis method could be conducted in order to provide a deeper analysis of the context of the implementation of childrens rights and thus enable a more detailed and contextual analysis of the issue.

References

- Aroldi, P., & Vittadini, N. (2017). Children's rights and social media: Issues and prospects for adoptive families in Italy. *New Media & Society*, 19(5), 741-749.
- Briar-Lawson, K. K., Martinson, K., Briar-Bonpane, J., & Zox, K. (2011). Child Welfare, the Media, and Capacity Building. *Journal of Public Child Welfare*, 5(2/3), 185-199.
- Cananau, M. (2011). Privacy versus the right to information in child patient - physician - mass media relationship. *Romanian Journal of Pediatrics*, 60(2), 125-128.
- Craig, R. L. (2007). *Systemic Discrimination in Employment and the Promotion of Ethnic Equality*. Leiden: Brill.
- Darrow, A. A. (2017). Teaching Tolerance in the Music Classroom. *General Music Today*, 30(3), 18-21.
- European Commission (2010). Qualitative Eurobarometer: the rights of the child (Brussels, European Commission).
- Fasciano, M., & Keiserman, K. (2015). Teach more than tolerance. *U.S. Catholic*, 80(9), 35.
- Favazza, P. C., Ostrosky, M. M., Meyer, L. E., Yu, S., & Mouzourou, C. (2017). Limited representation of individuals with disabilities in early childhood classes: alarming or status quo? *International Journal of Inclusive Education*, 21(6), 650-666.
- Feilitzen, C., Bucht, C., & United Nations Educational, S. S. (2001). *Outlooks on Children and Media: Child Rights, Media Trends, Media Research, Media Literacy, Child Participation, Declarations. Children and Media Violence Yearbook*.

- Fitzgerald, R., Graham, A., Smith, A. & Taylor, N. (2010). Children's participation as a struggle over recognition: Exploring the promise of dialogue. In B. Percy-Smith & N. Thomas (Eds.), *A Handbook of Children and Young People's Participation* (pp. 293-305).
- Gemius, gemius Audience multiplatform (2017). Retrieved from: <http://opa.gemius.lt/>
- General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)* (2013). Retrieved from: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en
- General comment No. 9 (2006). The rights of children with disabilities* (2007). Retrieved from: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f9&Lang=en
- Hammarberg, T. (1997). Children, the UN Convention and the media. *International Journal of Children's Rights*, 5(2), 243-261.
- Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija* (1989). Valstybės žinios, 1995-07-21, Nr. 60-1501.
- Kairienė, B. (2013). *Agresyvaus tėvų elgesio su savo vaikais prevencijos prielaidos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Kairienė, B., & Jekaitytė, L. (2010). Vaiko interesų įgyvendinimas santuokos nutraukimo proceso metu. *Socialinis darbas*, 9(1), 99-106.
- Kuş, Z. z., Karatekin, K., Öztürk, D., & Elvan, Ö. (2016). When the child gets in the news? A case study on the national written media in Turkey. *Educational Media International*, 53(2), 118-138.
- Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas* (2000). Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262.
- Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2016 metų veiklos ataskaita* (2017 Retrieved from: <http://www3.lrs.lt/docs2/IFFUPZAM.PDF>
- Lundy, L. (2012). Children's rights and educational policy in Europe: the implementation of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Oxford Review of Education*, 38(4), 393-411.
- Marôpo, L., & Jorge, A. (2014). At the heart of celebrity: celebrities' children and their rights in the media. *Communication & Society*, 17-32.
- Mataitytė-Diržienė, J. (2009). Sutrikusios psichikos asmenų įvaizdis Lietuvos dienraščiuose ir interneto naujienų svetainėse. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 5, 92-102.

- Mummendey, A., & Wenzel, M. (1999). Social Discrimination and Tolerance in Intergroup Relations: Reactions to Intergroup Difference. *Personality & Social Psychology Review (Lawrence Erlbaum Associates)*, 3(2), 158.
- Pivorienė, J. (2009). Vaiko, kaip viešosios informacijos objekto, vaizdavimas internetinėje žiniasklaidoje. *Socialinis Darbas*, 8(2), 44–50.
- Redman, S., & Taylor, J. (2006). Legitimate family violence as represented in the print media: textual analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 56(2), 157-165.
- Spruogis, E. (2002). Šiuolaikinės demokratinės valstybės socialinė paskirtis ir funkcijos (Daktaro disertacija, Lietuvos teisės universitetas).
- Swist, T., & Collin, P. (2017). Platforms, data and children's rights: Introducing a 'networked capability approach'. *New Media & Society*, 19(5), 671-685.
- Thomas, J. (2014). A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child. *International Journal of Children's Rights*, 22(4), 808–812.
- Thomas, N. (2007). Towards a theory of children's participation. *International Journal of Children's Rights*, 15, 199–218.
- Tobin, J. (2004). Partners worth courting: The relationship between the media and the Convention on the Rights of the Child. *The International Journal of Children's Rights*, 12, 139–167.
- Uçuş, S., & Dedeoğlu, H. (2016). Preparation and Evaluation of Children's Rights Education Curriculum: An Action Research Regarding on Protection Rights Module. *International Journal of Progressive Education*, 12(3), 91–109.
- Vaikų teisės – kaip jas suvokia vaikai* (2011). Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidiniu biuras Retrieved from: www.moodlelvda.lt/.../Vaiku%20teisės%20-%20kaip%20jas%20suvokia%20vaikai.pdf
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2016 metų veiklos ataskaita* (2017). Retrieved from: http://www.vaikoteisės.lt/media/file/ataskaitos/2016_m.%20ataskaita.pdf
- Venckienė, E. (2011). The Right to Dignity: Terminological Aspects. *Jurisprudencija*, 18(1), 91–109.
- Warrier, S., & Ebbeck, M. (2014). Children's Rights: Television Programmes Aired in Singapore. *Early Child Development and Care*, 184(1), 138-148.
- Wojtkowiak, M., & Potaczała-Perz, K. (2013). The Environment of Religious Diversity as a Tolerance Learning Environment. *Journal of Educational Review*, 6(3), 441–450.

ATTITUDE TOWARDS IMPLEMENTATION OF THE CHILD'S RIGHTS FORMED BY THE MEDIA

Jolita Dudaitė, Brigita Kairienė

Summary

The United Nations' Convention on the Rights of the Child (hereinafter referred to as the "Convention") is an international treaty aimed at providing the greatest benefit to children and which has been adopted and ratified by most countries in the world. Implementation of the Convention is an indicator of the meaning of the child in the society. The phenomenon of the rights of the child constitutes an important part of human rights (Uçuş & Dedeoğlu, 2016). Therefore, the manner of implementation and development of the rights of the child and societal attitudes towards their protection in the country also shows the process of the development of human rights.

In an era of globalisation and technological progress, the media has increasing possibilities to influence people's thoughts and values, more than in any other period in the history of civilisation, and this provides a unique opportunity to use the influence and power of the media that contributes to the implementation of the rights of the child (Tobin, 2004). The media has the possibility to reach wide audiences and serves as an important tool in encouraging the sensitivity of society and those responsible for the child's rights protection policy (Mataitytė-Diržienė, 2009; Uçuş & Dedeoğlu, 2016).

Several articles of the Convention, which are related with the dual role of the media, can be distinguished: on the one hand, it is an opportunity to use the media as a tool in developing the child's rights, on the other hand, in protecting the child from possible harm due to information related to the child provided in the media (Tobin, 2004).

The subjects related to the protection of the child's rights touched on in the media encourage society to think of these issues and form societal attitudes and views. A positive or negative presentation of certain subjects on the protection of the child's rights differently affects the attitudes of the audience towards these subjects. The absence of certain topics in the media also influences the attitudes of society.

The article analyses attitudes of society towards the child's rights and their implementation formed by the media. The role of the media in forming the attitude towards the implementation of the child's rights is particularly significant. Therefore, it is relevant to reveal the information related to the implementation of the child's rights presented in the media as the source material for further research and in-depth analysis of this factor.

The result of the research shows that the media mostly touches on the principle of the child's right to a healthy life and development. In the media, the least noticeable principle of the child's rights is respect to the child's views. A negative form of reporting is mostly used in the media when presenting the implementation of the child's rights: the child's rights are violated or are not implemented. The importance of implementation of the specific rights of the child is thus indirectly emphasised. In the media, the children having special needs are rarely mentioned in the articles which touch on the subject of the protection of the child's rights. Many aspects of the implementation of the child's rights are not mentioned in connection with the subject of children having special needs.